

ORIGINAL RESEARCH PAPER

Analyzing relationship between stock price index of Iranian insurance industry and stock price index of other industries in stock market (CCC-GARCH and GJR-GARCH approach)

M. Mirbagherijam^{*}, M. Nabi Shahiki Tash

Department of Economic Sciences, Faculty of Management and Economics, University of Sistan and Baluchestan, Zahedan, Iran

ARTICLE INFO

Article History

Received: 04 December 2013

Revised: 06 March 2015

Accepted: 07 September 2015

Keywords

Bivariate CCC-GARCH model;

GJR-GARCH model;

Insurance industry; Return and volatility; Stock price index.

ABSTRACT

The current paper aims to determine the influence of the stock price index of other industries on the stock price index of the Iranian insurance industry. The research method is utilizing both bivariate CCC-GARCH and GJR-GARCH models, which is estimated through the maximum likelihood approach by the quantitative software R. The results of estimation model approved any competition among the industries to attract the capitals of investors at the capital market, and indicated that the stock returns of the insurance industries and other industries has a negative impact on each other. The volatility of the insurance industry stock returns in Iran due to the risky nature of its activities is greater than the volatility of other industries stock returns in the stock market. There is a weak correlation between the stock return volatility of the insurance industry and other industries which is about 10 percent. Market shocks and bad news have no influence on the volatility return of the Iranian insurance industry, but they don't affect the volatility return of other stock industries.

***Corresponding Author:**

Email: Mohammad.mirbagherijam@gmail.com

DOI: 10.11110/ijir.1012.1013.1014

مقاله علمی

تحلیل رابطه بین شاخص قیمت سهام صنعت بیمه کشور با شاخص قیمت سایر صنایع در بورس (GJR-GARCH و CCC-GARCH)

محمد میرbagherijam*، محمدنبی شهیکی تاش
گروه علوم اقتصادی، دانشکده مدیریت و اقتصاد، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران

چکیده:

این تحقیق به تعیین تأثیرپذیری شاخص قیمت سهام صنعت بیمه کشور از شاخص قیمت سایر صنایع در بورس می‌پردازد. روش تحلیل تحقیق، استفاده از مدل‌های GJR-GARCH و CCC-GARCH دو متغیره است؛ که با روش حداقل درستنمایی پارامترهای مدل با نرم‌افزار $R^2 = 0.302$ برآورد می‌شود. نتایج برآورده مدل، وجود رقابت بین صنایع در جذب سرمایه‌گذاران بازار سرمایه را تأیید می‌کند و نشان می‌دهد که بازده سهام صنعت بیمه و بازده سهام سایر صنایع در بورس تأثیر منفی بر یکدیگر دارند. تلاطم بازده سهام صنعت بیمه به علت ماهیت ریسکی فعالیت‌های آن، بیشتر از تلاطم بازده دیگر صنایع بورس است. همیستگی تلاطم بازده سهام صنعت بیمه با دیگر صنایع بورس ضعیف و در حدود 0.07 است. شوک‌های بازار و خبرهای بد در بورس تأثیری بر تلاطم بازده سهام صنعت بیمه ندارند، ولی تلاطم بازده سایر صنایع بورس را تحت تأثیر قرار می‌دهند.

اطلاعات مقاله

تاریخ دریافت: ۱۳۹۲ آذر ۱۳

تاریخ داوری: ۱۳۹۳ اسفند ۱۵

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۴ شهریور ۱۶

کلمات کلیدی

بازدهی و تلاطم

شاخص قیمت سهام

صنعت بیمه

GJR-GARCH

CCC-GARCH مدل دو متغیره

*نویسنده مسئول:

ایمیل: Mohammad.mirbagherijam@gmail.com

DOI: ۱۰.۲۲۰۵۶/ijir.۲۰۱۴.۰۳.۰۱

مقدمه

تعیین رابطه بین بازده یک دارایی با نوسانات ۱ (تلاطم) همان دارایی یا با بازده و تلاطم بازده سایر دارایی‌ها، نقش اساسی در تصمیم‌گیری‌های مالی دارد. به عنوان مثال، قیمت‌گذاری اختیارات ۲ براساس نوسانات بازده دارایی‌ها انجام می‌پذیرد. محاسبه انحراف معیار^۳ قیمت یک دارایی براساس مشاهدات گذشته، اطلاعات صحیح و کاملی از تلاطم بازده پرتفوی به دستنمی‌دهد و استفاده از این معیار به تنها یکی در یک تصمیم مالی صحیح نیست. چون‌که انحراف معیار قیمت دارایی برای یک بازه زمانی دلخواه در زمان گذشته تعیین می‌شود؛ همچنین در محاسبه انحراف معیار، وزن و اهمیت یکسانی به همه مشاهدات داده می‌شود، در حالی‌که در واقعیت اطلاع از قیمت دارایی در زمان‌های نزدیک به حال مهم‌تر از زمان‌های بسیار گذشته دور است و در آخر نوسانات بازده پرتفوی طی زمان در دنیای واقعی مقدار ثابتی نیست، در حالی‌که استفاده از انحراف معیار، آن را ثابت نشان می‌دهد. اگرچه با استفاده از مدل‌های میانگین متحرک نمایی^۴، می‌توان بر مشکل «یکسان قراردادن ضریب اهمیت مشاهدات دورتر یا نزدیک‌تر به زمان حال در محاسبه انحراف معیار» فایق آمد ولی هنوز مدل‌سازی تلاطم بازده با این روش براساس مشاهدات گذشته و به دور از واقعیت انجام می‌شود. بنابراین استفاده از مدل‌های واریانس‌های ناهمسان شرطی^۵ در مدل‌سازی تلاطم بازده دارایی‌ها بسیار سودمند خواهد بود. با استفاده از مدل‌های GARCH امکان بررسی اثر شوک‌های مثبت و منفی و اثرات اهرمی^۶ در بازار بر بازده و تلاطم بازده پرتفوی فراهم می‌شود.

هدف از این تحقیق تحلیل رابطه بین شاخص قیمت سهام صنعت بیمه کشور با شاخص قیمت سایر صنایع در بورس است. بدین‌منظور بازده شاخص‌های مذکور با لگاریتم نسبت شاخص قیمت یک دوره به دوره قبل محاسبه می‌شود. سپس رابطه بین بازده صنعت بیمه با بازده بازار (سایر صنایع)، تلاطم خود صنعت بیمه و تلاطم سایر صنایع در بورس با روش سیستم معادلات خودرگرسیونی برداری^۷ با استفاده از مدل‌های واریانس ناهمسان شرطی چند متبیره^۸ تعیین می‌شود. ممکن است برخی از شوک‌های وارد بر بازار سرمایه فقط قیمت سهام صنعت بیمه کشور را تحت تأثیر قرار دهد یا بر عکس فقط پرتفوی بازار را تحت تأثیر قرار دهد و بر صنعت بیمه بی‌تأثیر باشد. همبستگی بین صنعت بیمه کشور با صنایع دیگر نقش تعیین‌کننده‌ای در انتقال یک شوک از صنعت بیمه به بازار سرمایه و بر عکس دارد. از طرف دیگر ممکن است اثر شوک‌های مثبت و منفی (خبرهای خوب و بد) بر بازده و تلاطم صنعت بیمه و بازده و تلاطم بازار سرمایه یکسان نباشند. بنابراین استفاده از الگوهای مدل‌های گارچ با ضریب همبستگی پویا^۹، مدل‌های گارچ با ضریب همبستگی ثابت^{۱۰} و GJR-GARCH امکان آزمون فرضیه‌های مذکور را می‌دهد.

نتایج تجربی این تحقیق، در اتخاذ تصمیم سهام‌داران بورس در انتخاب سبد دارایی‌ها سودمند خواهد بود. علاوه‌بر این با تحلیل روابط بین بازده و تلاطم سهام صنعت بیمه با سایر صنایع، امکان مدیریت صحیح انواع ریسک مانند ریسک سرمایه‌گذاری و تمرکز فعالیت و... برای صنعت بیمه کشور فراهم می‌شود.

^۱. Volatility

^۲. Options

^۳. Standard Deviation

^۴. Exponentially Weighted Moving Average Models

^۵. Generalized Auto Regressive Conditional Heteroscedasticity (GARCH)

^۶. Leverage Effect

^۷. Vector Auto-Regression (VAR)

^۸. Multi Variate GARCH (M-GARCH)

^۹. Dynamic Conditional Correlation GARCH (DCC-GARCH)

^{۱۰}. Constant Conditional Correlation GARCH (CCC-GARCH)

مروري بر پيشينه پژوهش

امروزه استفاده از انواع مدل‌های GARCH در تحليل مسائل اقتصادي در حوزه‌های گوناگون رو به گسترش است؛ به طور معمول تعداد پارامترهای مجهول در سیستم مدل‌های واریانس شرطی بیشتر از سیستم واریانس غیرشرطی است، لذا استفاده از مدل‌های GARCH وقتی امکان‌پذیر خواهد بود که تعداد مشاهدات به اندازه کافی در دسترس باشد. با توجه به اینکه داده‌های بورس به صورت روزانه قابل دسترس است، لذا از لحاظ حوزه مورد مطالعه، در ايران پژوهش‌های انجام‌یافته با مدل‌های GARCH در حوزه مالی و بازار سرمایه بسیار متعدد است، مطالعاتی مانند: راعی و باجلان (۱۳۸۷)، محمدی و همکاران (۱۳۸۸)، کشاورز حداد و صمدی (۱۳۸۸)، تکروستا و همکاران (۱۳۹۰)، کشاورز حداد و حیدری (۱۳۹۰). در برخی از مطالعات اثر متغیرهای کلان اقتصادي بر بازارهای مالی و بر عکس یعنی اثر بازارهای مالی بر متغیرهای کلان اقتصاد با مدل‌های GARCH بررسی شده است؛ کشاورز حداد و مهدوی (۱۳۸۴) با استفاده از مدل‌های GARCH نشان داده‌اند که بازار سهام ایران کانالی برای سازوکار سوابت سیاست‌های پولی نیست. حیدری و بشیری (۱۳۹۱) بر پایه مدل VAR-GARCH نشان داده‌اند که بین ناالطبیعی قیمت سهام و نرخ ارز رابطه معنی‌داری وجود ندارد ولی بین ناالطبیعی نرخ ارز و شاخص بورس رابطه معکوس وجود دارد. با این وجود در داخل کشور، به غیر از مطالعه کشاورز حداد و همکاران (۱۳۹۰) در بررسی سوابت تلاطم میان بازدهی سهام صنعت سیمان و صنایع مرتبط با آن، تاکنون مطالعه‌ای در زمینه تحلیل روابط بین شاخص قیمت سهام یک صنعت با صنایع دیگر انجام نشده است.^۱ لذا تحقیق حاضر یک رهیافت جدید در تحلیل رابطه بین بازده و تلاطم سهام صنعت بیمه کشور با بازده و تلاطم سهام سایر صنایع در بورس محسوب می‌شود. مطالعات خارجی در این زمینه نیز بسیار متعدد است که در ادامه به برخی از آنها اشاره می‌شود:

الياسیانی و همکاران^۲ هم‌گرایی و ارتباط بین بازده بنگاه‌های مؤسسات مالی آمریکا (بانک، بیمه و اوراق بهاردار) را با مدل‌های M-GARCH مدل‌سازی کرده‌اند؛ نتایج مطالعه آنها نشان می‌دهد که واپستگی بازده و تلاطم بین مؤسسات مالی معنی‌دار بوده و شدت سوابت تلاطم در بین بنگاه‌های بزرگ بیشتر از بنگاه‌های کوچک است؛ شدت واپستگی اندک در بین بنگاه‌های کوچک نشان از وجود ریسک ویژه^۳ و فعالیت موضعی آنهاست و در بنگاه‌های بزرگ نشان از وجود رقابت بین بازارهای مالی است.

در تحقیق دیگری با مدل‌های M-GARCH حساسیت بازده سهام شرکت‌هایی که در بیمه عمر فعالیت دارند به نرخ بهره سنجیده و نشان داده شد که ارزش سهام در این شرکت‌ها نسبت به تغییرات نرخ بهره بلندمدت بسیار حساس است (Brewer III et al., ۲۰۰۷).

کارسون و همکاران^۴ اثر ریسک بازار و ریسک نرخ بهره بر بازده و نوسانات بازده سهام سه گروه از شرکت‌های صنعت بیمه که در زمینه بیمه عمر، بیمه اموال و بیمه حوادث فعالیت دارند را با روش System-GARCH بررسی کرده‌اند. نتایج مطالعه آنها نشان می‌دهد که تأثیر ریسک بازار بر بازده سهام شرکت‌های بیمه حوادث بیشتر بوده و تلاطم بازار از این شرکت‌ها به شرکت‌های بیمه عمر و بیمه دارایی سوابت می‌کند. شرکت‌های بیمه عمر بر ریسک نرخ بهره حساس هستند و شوک‌های نرخ بهره اثر معکوس بر بازده بیمه عمر دارند. همچنین شدت واپستگی بین بازده شرکت‌های بیمه دارایی با بیمه حوادث بیشتر است.

در تحقیقی، حرکت هم‌زمان بازده و تلاطم بازار سرمایه اسلوونی با بازار سرمایه کشورهای اروپایی با استفاده از مدل‌های DCC-GARCH مدل‌سازی شد و مشخص شد که سوابت بازده در بین بازارهای سرمایه اسلوونی و بازارهای اروپایی وجود دارد (Dajcman and Festic, ۲۰۱۲).

^۱. کشاورز حداد و همکاران (۱۳۹۰) پارامتر حافظه بلندمدت (d) را در بررسی سوابت تلاطم بین صنعت سیمان و صنعت کاشی و سرامیک و سرمایه‌گذاری لحاظ کرده‌اند و با استفاده از مدل‌های FIGARCH نشان داده‌اند که بیشترین سوابت تلاطم از صنعت سیمان به صنعت کاشی و سرامیک است.

^۲. Elyasiani et al., ۲۰۰۷

^۳. Idiosyncratic Risk

^۴. Carson et al., ۲۰۰۸

بیلیو و همکاران^۱ با بررسی علیت گرنجری^۲ ریسک نظام مند (سیستماتیک)^۳ در بخش‌های مالی (بانک، صندوق‌های تأمینی، واسطه‌گرهای مالی) و بیمه با مدل‌های GARCH(۱,۱) نشان داده‌اند که رابطه بین ریسک‌های سیستماتیک در بخش‌های مذکور متقاض نیست و بانک‌ها نقش اساسی در انتقال شوک‌ها در بخش‌های مالی دارند.

مبانی نظری پژوهش

الگوی تحلیلی تحقیق

در این قسمت ابتدا الگوی تحلیلی تحقیق ارائه، سپس روش برآورد مدل ساده شده با اعمال فرض‌ها و محدودیت‌های لازم بیان می‌شود.

معادلات میانگین شرطی

جهت بررسی تأثیرپذیری شاخص قیمت سهام صنعت بیمه از شاخص قیمت سهام سایر صنایع در بورس، بازده و تلاطم سایر صنایع در بورس و بازده سهام صنعت بیمه با معادلات میانگین شرطی^۴ مدل دو متغیره به صورت زیر مدل‌سازی شده است:

$$M_t = a_{M, \cdot} + \sum_{a=1}^A \beta_{M,a} M_{t-a} + \sum_{b=1}^B \gamma_{M,b} I_{t-b} + \varepsilon_{M,t} \quad (1)$$

$$I_t = a_{I, \cdot} + \sum_{c=1}^C \beta_{I,c} M_{t-c} + \sum_{d=1}^D \gamma_{I,d} I_{t-d} + \varepsilon_{I,t} \quad (2)$$

که در آن M_t و I_t به ترتیب بازده سایر صنایع و بازده صنعت بیمه در زمان t است. تعداد وقفه‌ها در معادلات (۱) و (۲) براساس معیار آکایک^۵ نوشته می‌شود.

معادلات واریانس-کواریانس شرطی

در مدل‌سازی اثرات تلاطم بورس بر بازده سهام صنعت بیمه، فرض‌های متفاوتی قابل تصور است. یک فرض معمول این است که همبستگی بین تلاطم بورس و تلاطم صنعت بیمه در طی زمان مقدار ثابتی است. فرض دیگر تقارن و عدم تقارن در اندازه و جهت اثرات شوک‌های ثابت و منفی بر واریانس‌های شرطی (یا تلاطم بورس و تلاطم صنعت بیمه) است. فرض ثابت بودن همبستگی بین واریانس‌های شرطی، اولین بار توسط بولرسلو^۶ برای مدل‌های GARCH دو متغیره مطرح شده است. فرض عدم تقارن اثر شوک‌های مثبت و منفی بر واریانس‌های شرطی را گلستن و همکارانش^۷ مطرح کردند و مدل‌های GARCH با این ویژگی به مدل‌های GJR-GARCH مشهور است. با توجه به اینکه در دنیای واقعی، اخبار خوب و بد بر شاخص بورس کشور تأثیر یکسانی ندارند لذا در مدل‌سازی تلاطم بورس و صنعت بیمه از مدل‌های GJR-GARCH استفاده می‌شود^۸; و معادلات واریانس شرطی بازده بورس و بازده سهام صنعت بیمه به‌این صورت است:

^۱. Billio et al., ۲۰۱۲

^۲. Granger Causality

^۳. Systematic Risk

^۴. Conditional Mean Equations

^۵. Akaike Information Criterion (AIC)

^۶. Bollerslev, ۱۹۸۷

^۷. Glosten, et al., ۱۹۹۳

^۸. برای نشان دادن عدم تقارن اثر همزمان اندازه شوک و نوع شوک بر تلاطم بازده پرتفوی از مدل‌های EGARCH استفاده می‌کنند. منظور از اندازه شوک، بزرگ و کوچک بودن آن است و منظور از نوع شوک، مثبت یا منفی بودن آن شوک یا خوب و بد بودن خبر است. معادله واریانس شرطی GARCH(۱,۱)

به صورت مقابل است: $\ln(\sigma_t^2) = \omega + \alpha \left| \frac{r_{t-1}}{h_{t-1}^{1/2}} \right| + \gamma \frac{r_{t-1}}{h_{t-1}^{1/2}}$

$$\check{\sigma}_{M,t} = \omega_M + \sum_{n=1}^N \delta_{n,p} \check{\sigma}_{M,t-n} + \sum_{f=1}^F k_{M,b} (\varepsilon_{M,t-f})^2 + \lambda_M S_{M,t-1}^- (\varepsilon_{M,t-1})^2 \quad (3)$$

$$\check{\sigma}_{I,t} = \omega_I + \sum_{p=1}^P \delta_{I,p} \check{\sigma}_{I,t-p} + \sum_{q=1}^Q k_{I,q} (\varepsilon_{V,t-q})^2 + \lambda_I S_{I,t-1}^- (\varepsilon_{I,t-1})^2 \quad (4)$$

در معادلات فوق $\check{\sigma}_{M,t}$ و $\check{\sigma}_{I,t}$ واریانس شرطی بازده بورس و بازده سهام صنعت بیمه در زمان t است. متغیرهای مجازی $S_{I,t-1}^-$ و $S_{M,t-1}^-$ در صورتی که $\varepsilon_{M,t-1} < 0$ باشد مقدار یک به خود می‌گیرند، در غیراین صورت مقدار صفر اختیار می‌کنند. در معادله (3) و (4) پارامترهای λ_M و λ_I ، اثر شوک‌ها و خبرهای مثبت و منفی بر تلاطم صنعت بیمه و سایر صنایع در بورس را نشان می‌دهد و اگر مقدار آنها صفر برآورد شود، اثر شوک‌ها بر بروز تلاطم بازده به صورت اثرات متقاضن 1 خواهد بود.^۲

لازم به ذکر است که برای مشخص‌نمایی معادلات (3) و (4) حالت‌های متفاوتی از مدل‌های ARCH و GARCH خواهیم داشت. بنابراین در اینجا برای سادگی مدل، فرض می‌شود که همبستگی واریانس‌های شرطی مقداری ثابت است یعنی:

$$\sigma_{MI,t} = \sigma_{IM,t} = \rho_{MI} \cdot \sigma_{I,t} \cdot \sigma_{M,t} \quad (5)$$

که در آن ρ_{MI} ضریب همبستگی بین واریانس‌های شرطی بازده صنعت بیمه و سایر صنایع در بورس را نشان می‌دهد. بنابراین الگوی ارائه شده در اینجا به مدل‌های GARCH دو متغیره با همبستگی ثابت^۳ معروف است که در خانواده مدل‌های CCC-GARCH قرار می‌گیرد.

تابع حد کثیر درست‌نمایی مدل تحقیق

باتوجه به اینکه مدل الگوی تحلیلی تحقیق، مدل GJR-GARCH دو متغیره است و با فرض اینکه توزیع مشترک جملات جزء اخلال شرطی $\varepsilon_{V,t}$ و $\varepsilon_{R,t}$ در معادلات (1) و (2)، توزیع تی استیومنت چند متغیره باشد، الگوی کامل تحقیق به این صورت ارائه می‌شود:^۴

$$\varepsilon_t | \Omega_{t-1} \equiv [\varepsilon_{M,t} \quad \varepsilon_{I,t}]' | \Omega_{t-1} \sim \text{Multivariate Student-t}(\cdot, H_t, s) \quad (6)$$

$$H_t = \begin{bmatrix} \check{\sigma}_{M,t} & \sigma_{MI,t} \\ \sigma_{IM,t} & \check{\sigma}_{I,t} \end{bmatrix} \quad (7)$$

که در آن Ω_{t-1} مجموعه اطلاعات در زمان $t-1$ است؛ و s درجه آزادی یا تعداد پارامترها در معادله (6) است. اگر فرض کنیم که همبستگی بین واریانس‌های شرطی مقداری ثابت است آنگاه در معادله (7) فقط عناصر قطر اصلی ماتریس H طی زمان تغییر می‌کند و با درنظر گرفتن این فرض، در برآورد پارامترهای مدل از محاسبات پیچیده کاسته می‌شود. بنابراین با حداکثرسازی تابع لگاریتم درست‌نمایی، پارامترهای مجهول در معادله (6) برآورد می‌شوند. تابع لگاریتم درست‌نمایی مدل GJR-GARCH دو متغیره تحقیق به این صورت نوشته می‌شود:

$$L(\theta) = \sum_{t=1}^T \left[\ln \Gamma \left(\frac{s+n}{\gamma} \right) - \ln \Gamma \left(\frac{s}{\gamma} \right) - \frac{n}{\gamma} \ln [(s-2)\pi] \right] - \frac{1}{\gamma} \sum_{t=1}^T \left[\ln |H_t| + (s+n) \ln \left(1 + \frac{\varepsilon_t' H_t^{-1} \varepsilon_t}{s-2} \right) - \frac{n}{\gamma} \ln [(s-2)\pi] \right], \quad s > 2 \quad (8)$$

از آنجا که مشخص‌نمایی این‌گونه مدل‌ها لگاریتمی بودن آنهاست، لذا واریانس شرطی، مقداری مثبت خواهد بود و وقتی که $\gamma < 0$ ، اثر اهرمی خواهیم داشت. برای مطالعه بیشتر ر.ک. Nelson, ۱۹۹۱ به:^۵

۱. Symmetric Effects

در مدل‌سازی تلاطم بازده یک پرتفوی اگر بخواهیم نشان دهیم که در رفتار شاخص قیمت اخبار بد خیلی مهم‌تر از اخبار خوب و شوک‌های مثبت تلقی می‌شود، باید از مدل‌های TGARCH استفاده کنیم:

$$\check{\sigma}_t = \omega + \sum_{i=1}^p a_i [\varepsilon_{t-i}^+ - (1 + \gamma_i) \varepsilon_{t-i}^-] + \sum_{j=1}^q \beta_j \sigma_{t-j} \quad (9)$$

۲. Constant Correlation Bivariate GARCH Model

برای مطالعه بیشتر توزیع مشترک شرطی برای چند متغیر وقتی که هریک از معادلات دارای توزیع t-student هستند ر.ک. Bollerslev and Wooldridge, ۱۹۹۲ به:

كه در آن n تعداد متغيرهای مدل است (كه در اين پژوهش تعداد متغيرها دو مورد است) و عبارت اند از: بازده پرتفوي صنعت بيمه و بازده پرتفوي بازار. بردار θ ، پارامترهای مجھول مدل را نشان می دهد که باید برآورده شوند.

داده‌ها و نتایج تجربی

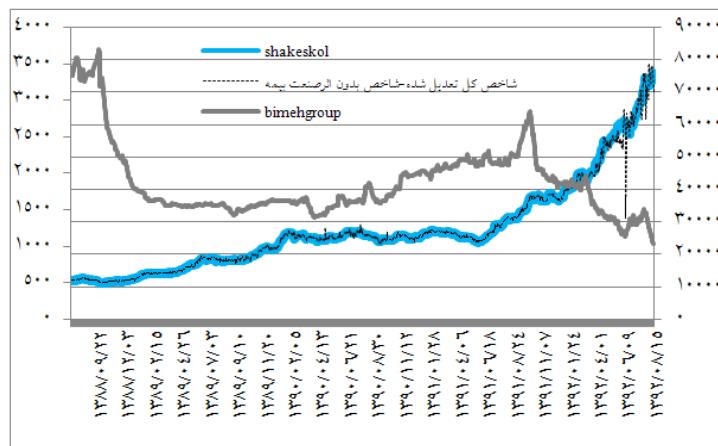
معرفی داده‌ها

داده‌های مورد استفاده در اين مقاله به شکل روزانه بوده و از سایت بورس اوراق بهادران تهران برای بازه زمانی ۱۳۸۸/۰۷/۱۸ تا ۱۳۹۲/۰۸/۱۵ استخراج شده است. متغيرهای مورد استفاده در اين تحقیق، بازدههای روزانه سهام شرکت‌های صنعت بيمه و سایر شرکت‌های بورس است که از اين پس به ترتیب بازده پرتفوي صنعت بيمه^۱ و بازده پرتفوي بازار^۲ ناميده می شود. بازده پرتفوي صنعت بيمه براساس فرمول (۱) محاسبه شده است؛ که در آن $rbimeh_t = \ln(pbimeh_t/pbimeh_{t-1})$ شاخص سهام صنعت بيمه است. بازده پرتفوي بازار نيز به صورت تفاضل لگاريتم شاخص کل تعديل شده^۳ درنظر گرفته شده است:

$$rbazar_t = \ln(pkolt_t/pkolt_{t-1})$$

در سایت بورس، تأثير مبادله سهام شرکت‌ها بر شاخص کل بازار گزارش می شود؛ بنابراین برای دستیابی به شاخص کل بازار بدون تأثير صنعت بيمه، اثر مبادله سهام شرکت‌های صنعت بيمه در بورس از شاخص کل خارج شده است. نمودار ۱ روند شاخص سهام صنعت بيمه و بازار را نشان می دهد.

نمودار ۱: شاخص کل بورس و شاخص کل صنعت بيمه

آمارهای توصیفی متغيرهای فوق به صورت خلاصه در جدول ۱ ارائه شده است. اين جدول تعداد مشاهدات، بیشینه، کمینه، میانگین، انحراف معیار، چولگی و کشیدگی آماره جارگ - برای احتمال مربوط به آن را نشان می دهد. دامنه تغیيرات و پراکندگی بازده پرتفوي بازار که متشکل از صنایع مختلف است بيشتر از دامنه تغیيرات و پراکندگی بازده صنعت خاصی مانند بيمه است. با توجه به میانگین صفر بازده پرتفوي بازار و پرتفوي بيمه و چولگی منفی بازار و چولگی مثبت صنعت بيمه می توان استنباط کرد که شاخص بازار در مقایسه با شاخص صنعت بيمه

^۱. اثرات شاخص صنعت بيمه بر شاخص کل به صورت مجموع ضريب اهمیت اثرات مبادله سهام شرکت‌های بيمه آسیا، بيمه البرز، بيمه پارسیان، بيمه دانا و بيمه ملت درنظر گرفته می شود و با ضرب عبارت (مجموع ضريب اهمیت صنعت بيمه در شاخص کل-۱) در شاخص کل، شاخص تعديل شده کل بدون صنعت بيمه به دست می آيد. بازده همه شرکت‌های بيمه‌ای که در بورس هستند را با نماد $rbimeh$ نشان داده ايم.

^۲. بازده بازار را با $rbazar$ نشان داده ايم.

^۳. بازده تعديل شده بازار را با $pkolt$ نشان داده ايم.

تعداد دفعات یا روزهای بیشتری افزایش داشته و تعداد روزهای کمتری کاهش داشته است. با توجه به اینکه مقدار p-value آماره جارگ - برای هر دو پرتفوی نزدیک صفر است، لذا فرضیه H_0 مبنی بر نرمال بودن توزیع هر دو متغیر بازده پرتفوی صنعت بیمه و بازده پوتفوی بازار رد می شود. برای آزمون نرمال بودن توزیع این دو متغیر از آماره کولموگوروف- اسمیرنوف نیز استفاده شده است که p-value مربوط به آن عدم توزیع نرمال در هر دو متغیر را تأیید می کند.

جدول ۱: آماره های توصیفی بازده پرتفوی صنعت بیمه و بازده پرتفوی بازار

rbazar	rbimeh
Observations	۹۸۰
Maximum	۰/۶
Minimum	-۰/۶۶
Sample mean	.
Standard deviation	۰/۰۴
Skewness	-۱/۳۳
kurtosis	۱۵۵/۶۳
Jarque-Bera	۹۹۳۴۰/۱۶ (۰/۰۰) ♦
Kolmogorov-Smirnov: D-statistic*	۰/۴۶۲۸
Augmented Dickey-Fuller Test	-۱۰/۸۸ (۰/۰۱)
Box-Ljung test: data (rbazar): X-squared, df=۲	۱۱۹/۴۰ (۰/۰۰۰)
data (rbazar^۲): X-squared, df=۲	۲۵۲/۰۸ (۰/۰۰۰)
ARCH LM-test: ARCH(۱۲) Chi-squared	۳۸۱/۵۱ (۰/۰۰)
Kolmogorov-Smirnov: D-statistic	۰/۴۸۰۸
Augmented Dickey-Fuller Test	-۸/۷۵ (۰/۰۱)
Box-Ljung test: data (rbimeh): X-squared, df=۱	۱۰۳/۷۱ (۰/۰۰۰)
data (rbimeh^۲): X-squared, df=۱	۲/۷۴۵۷ (۰/۰۹۷۵)
ARCH LM-test: ARCH(۱۲) Chi-squared	۲۳/۳۹ (۰/۰۲۴)

توضیحات: ♦ اعداد داخل پرانتز p-value آماره آزمون ها را نشان می دهد؛ اگر مقدار p-value کمتر از ۰/۰۵ باشد آنگاه فرضیه H_0 با احتمال بیش از ۰/۹۵ رد خواهد می شود.

* آماره مربوط به آزمون نرمال بودن توزیع جزء اخلال به روش کولموگوروف- اسمیرنوف است.

نتایج آزمون دیکی- فولر ۱ برای هر دو متغیر نشان از مانایی آنهاست. آزمون خودهمبستگی پیاپی سری های زمانی بازده و مجدور بازده های پرتفوی صنعت بیمه نشان از وجود همبستگی پیاپی مرتبه اول در این متغیرهاست. سری های بازده پرتفوی بازار و مجدور بازده پرتفوی بازار دارای همبستگی پیاپی مرتبه دوم هستند. برای بررسی وجود اثرات ARCH-GARCH در بازده های پرتفوی بازار و صنعت بیمه آزمون ARCH-LM برای هر دو متغیر انجام شده است. p-value آماره خی دو ۲ برای هر دو متغیر بازده بازار و بازده صنعت بیمه کمتر از ۰/۰۵ (بازده پوتفوی بازار نزدیک صفر و بازده پرتفوی صنعت بیمه حدود ۰/۰۲۴) است؛ بنابراین فرضیه H_0 مبنی بر عدم وجود اثرات ARCH برای هر دو متغیر رد می شود و فرضیه جایگزین یعنی وجود اثرات ARCH تا مرتبه ۱۲ پذیرفته می شود.

^۱. Dickey-Fuller Test

^۲. Chi-Square

نتایج تجربی برآورده

برآورد پارامترهای معادلات میانگین و واریانس شرطی بازده پرتفوی بازار و بازده پرتفوی صنعت بیمه در دو مرحله انجام می‌پذیرد. در مرحله اول، مرتبه خودهمبستگی پیاپی بازده و واریانس شرطی مربوطه برای سری زمانی هر پرتفوی بهطور جدآگانه برآورده می‌شود. در مرحله دوم، از آنجاکه معادلات میانگین و واریانس شرطی بازده هر دو پرتفوی با هم سیستم معادلات خودهمبسته (VAR) را تشکیل می‌دهند، لذا با فرض ثابت بودن همبستگی بین واریانس‌های شرطی، پارامترهای سیستم VAR با روش حداقل درستنمایی محاسبه می‌شود. جدول ۲ نتایج برآورده مرتبه همبستگی پیاپی و واریانس شرطی سری زمانی بازده پرتفوی بازار و صنعت بیمه را با نرم‌افزار R^{۳,۰,۲} نشان می‌دهد.

جدول ۲: تعیین مرتبه همبستگی پیاپی در سری‌های زمانی بازده و واریانس شرطی مربوطه پرتفوی‌های بازار و صنعت بیمه

نام سری زمانی	نوع فرایند سری زمانی ۱	بازده پرتفوی بازار	بازده پرتفوی صنعت بیمه	تلاطم بازده پرتفوی صنعت	تلاطم بازده	بازده پرتفوی بازار	بیمه
(۱۰۰) GARCH	(۱۰۰) GARCH	(۱۰۰) ARIMA	(۲۰۰) ARIMA				
۰/۰۰۰۲۸۸	۰/۰۰۰۰۳		۰/۰۰۱۹				
(۰/۰۰۰۰۴)	(۰/۰۸۰۵۴)	----	[۰/۰۰۰۵]				intercept
۰/۹۹۹۰۰	۰/۱۸۳۰۷	۰/۸۸۷۳	۱/۰۲۳۱				
(۰/۰۰۰۰۵)	(۰/۰۰۰۰۴)	[۰/۰۴۵۸]	[۰/۰۷۹۸]				AR1
----	----	----	-۰/۳۲۸۶				
----	----	----	[۰/۰۴۶۴]				AR2
----	۰/۱۹۱۳۱		-۱/۰۵۲۳				
----	(۰/۰۲۳۴۰۵)	[۰/۰۵۶۸]	[۰/۰۷۶۱]				MA1
----	۰/۶۲۴۶۰	-۰/۱۷۴۶	۰/۶۸۶۱				MA2
----	(۰/۰۰۰۰۶)	[۰/۰۳۵۹]	[۰/۰۵۵۰]				

توضیحات: اعداد داخل برآکت خطای استاندار ضرایب برآورده است. اعداد داخل پرانتز p-value است.

در تعیین مرتبه همبستگی پیاپی سری زمانی بازده هر پرتفوی از آزمون دیکی-فولر استفاده می‌شود. با انجام آزمون دیکی-فولر مشخص شده که سری زمانی بازده بازار دارای همبستگی پیاپی مرتبه دوم است و سری زمانی بازده صنعت بیمه دارای همبستگی مرتبه اول است. برای تعیین همبستگی پیاپی سری زمانی واریانس شرطی بازده هر پرتفوی، مدل‌های GARCH(m,n) گوناگونی با مرتبه (m,n) برای سری‌های مذکور بهترتبیب با فرایندهای ARIMA(۱۰۰,۲) و ARIMA(۲۰۰,۲) برآورده شده است و از بین آنها مدل مناسب GARCH(m*,n*) برآورده شده است. مدل مناسب انتخابی برای سری زمانی تلاطم بازده پرتفوی صنعت بیمه طبق معیار کمترین مقدار براساس معیار آکایک انتخاب شده است. مدل مناسب انتخابی برای سری زمانی تلاطم بازده پرتفوی صنعت بیمه طبق معیار کمترین مقدار آکایک، مدل GARCH(۱۰۰) است؛ و مدل مناسب برای سری زمانی تلاطم بازده بازار GARCH(۱۰,۲) است. با توجه به اینکه توزیع آماری سری زمانی بازده هر دو پرتفوی بازار و صنعت بیمه نرمال نیست، لذا از توزیع تی استیوونت در برآورده ضرایب پارامترهای این فرایندها استفاده

^۱. در نرم‌افزار R، بازده پرتفوی بازار به صورت یک فرایند ARIMA(۲۰۰,۲)، و بازده پرتفوی بیمه به صورت فرایند ARIMA(۱۰۰,۲) برآورده شده که نشان از وجود همبستگی پیاپی تا مرتبه دوم و مرتبه اول در سری‌های زمانی مذکور است.

^۲. کمترین مقدار معیار آکایک برای مدل‌های مختلف GARCH(m, n) برای سری زمانی تلاطم بازده صنعت بیمه ۵,۰۲۶۱۵۱ است که مربوطه فرایند GARCH(۱۰,۰) است.

شده است. برای این اساس توزیع مشترک معادلات VAR برآورده شده در جدول ۳ توزیع تی استیودنت چندمتغیره خواهد بود. نتایج برآورده سیستم معادلات میانگین و واریانس شرطی بازده هر دو پرتفوی در جدول ۳ ارائه شده است.

جدول ۳ برآورده پارامترهای سیستم VAR معادلات میانگین و واریانس شرطی پرتفوی صنعت بیمه و بازده پرتفوی بازار

توضیح پارامترها	پرتفوی صنعت بیمه				
	پارامتر	برآورده ضرایب	پارامتر	برآورده ضرایب	
معادلات میانگین واریانس شرطی	تعداد وقفه‌های متغیر بازده بازار	A	۲	C	۱
	تعداد وقفه‌های متغیر بازده بیمه	B	۱	D	۱
	عرض از مبدأ میانگین	$\alpha_{M,i}$	۰/۰۰۲۶۳۷۸۵۳	$\alpha_{I,i}$	۰/۰۰۱۲۰۰۷۱۵
	مجموع اثرات وقفه‌های بازده بازار	$\sum_{a=1}^A \beta_{M,a}$	-۰/۰۶۶۱۴۱۷۵	$\sum_{c=1}^C \beta_{I,c}$	-۰/۰۴۴۵۴۲۷۹
	مجموع اثرات وقفه‌های بازده بیمه	$\sum_{b=1}^B \gamma_{M,b}$	-۰/۰۵۲۶۶۲۵۴۰	$\sum_{d=1}^D \gamma_{I,d}$	-۰/۰۶۴۲۰۱۸۷
	عرض از مبدأ تلاطم	ω_M	۰/۰۰۰۰۰۵ (۰/۱۴۲۹۶)	ω_I	۰/۰۰۰۳۹۰ (۰/۰۰۰۰۵۲)
	مرتبه ARCH(x,-)	O	۱	Q	۱
	مرتبه اول ARCH	$k_{M,1}$	۰/۱۷۴۲۶۳ (۰/۰۰۲۰۶۰)	$k_{I,1}$	۰/۹۹۹۹۹۸ (۰/۰۰۱۸۲)
	مرتبه GARCH(-x)	N	۲	P	.
	مرتبه اول GARCH	$\delta_{n,1}$	۰/۰۱۳۰۸۱ (۰/۰۲۳۱۷۶)	-----	-----
	مرتبه دوم GARCH	$\delta_{n,2}$	۰/۰۳۶۷۵۸۹ (۰/۰۷۰۶۸۰)	-----	-----
فرض شده است.	اثر اخبار بد بر تلاطم	λ_M	-۰/۰۱۱۸۶۶ (۰/۰۰۸۷۳۳)	λ_I	-۰/۰۰۲۰۰۵ (۰/۹۹۴۴۵۷)
	توزیع آماری معادلات VAR-ke t-studen.	shape♦	۳/۶۶۷۱۷۳ (۰/۰۰۰۰۰)	shape	۲/۴۸۷۴۴۱ (۰/۰۰۰۰۰)
	همبستگی واریانس‌های شرطی	ρ_{MI}	۰/۰۶۹۱۶۸۲۴	ρ_{MI}	۰/۰۶۹۱۶۸۲۴

توضیحات: ♦ این ضریب پارامتر محاسبه شده برای توزیع آماری تی استیودنت VAR است. نکته اینکه هر توزیع آماری دارای پارامترهای آماری خاص خود است و معنی‌دار بودن ضریب shape به نوعی نشان‌دهنده معنی‌دار بودن همه پارامترهای آن توزیع است. برای مطالعه بیشتر در این زمینه ر.ک. به: Stasinopoulos, et. al., ۲۰۰۹

۱. تعیین تعداد وقفه‌های معنی‌دار مرتبه VAR را نرم‌افزار R براساس معیارهای آکایک و شوارتز محاسبه می‌کند. در اینجا مرتبه وقفه بهینه سیستم VAR را نرم‌افزار R یک گزارش کرده است.

تفسیر نتایج برآورد

مثبت بودن ضریب عرض از مبدأ پرتفوی بازار و پرتفوی صنعت بیمه در معادلات میانگین شرطی، بیانگر تأثیر مثبت سایر عوامل تأثیرگذار بر بازده سهام، مانند ناالطمینانی نرخ ارز و نرخ تورم است که در مدل درنظرگرفته نشده است. نتایج برآورد سیستم معادلات میانگین و واریانس شرطی جدول ۳، همبستگی منفی بین بازده صنعت بیمه با بازده صنایع دیگر را تأیید می کند و همچنان که از قبیل هم انتظار داشتیم، بازدهی سهام صنعت بیمه و بازدهی سهام سایر صنایع بر یکدیگر تأثیر منفی دارند؛ اگرچه شدت تأثیر آنها بر هم یکسان نیست؛ مجموع شدت تأثیر بازده سهام صنعت بیمه (۰/۵۲۶۹) بر بازده سهام سایر صنایع خیلی بیشتر از شدت تأثیر بازده سهام سایر صنایع (۰/۰۴۴۵) بر بازده سهام صنعت بیمه است. تأثیر منفی بازده سهام صنایع بر یکدیگر نشان از وجود رقابت بین صنایع در جذب سرمایه سرمایه گذاران بازار سرمایه است که با تکنیک هایی مانند سیاست های تقسیم سود و سیاست های افزایش سرمایه انجام می پذیرد.

عرض از مبدأ تلاطم پرتفوی بازار معنی در سطح ۰/۰۵ معنی دار نیست ولی عرض از مبدأ تلاطم پرتفوی صنعت بیمه معنی دار است و این نشان از وجود تلاطم در سهام صنعت بیمه حتی با عدم وجود تلاطم در سایر صنایع است. ماهیت ریسکی فعالیت صنعت بیمه باعث می شود تا حتی با عدم وجود تلاطم در بورس، تلاطم در سهام این صنعت وجود داشته باشد.^۱

واریانس بازده پرتفوی صنعت بیمه فقط به تلاطم دوره قبل بستگی دارد، در حالی که واریانس بازده پرتفوی صنایع دیگر به تلاطم دوره قبل و شوک های دو دوره قبل بستگی دارد. به علت ماهیت فعالیت صنعت بیمه و تفاوت ساختاری آن با ساختار و فعالیت سایر صنایع، شدت وابستگی واریانس بازده به تلاطم دوره قبل در صنعت بیمه بیشتر از سایر صنایع است. همچنین شوک های دوره های قبل واریانس بازده را در صنایع دیگر تحت تأثیر قرار می دهد و بسته به نوع شوک (خبر خوب یا بد) جهت تأثیر متفاوت است. منفی بودن ضریب پارامتر M_8 (اثر اخبار بد بر تلاطم) در بازده پرتفوی بازار (دیگر صنایع) در جدول ۳ مؤید این موضوع است. اخبار خوب و بد در بورس بر تلاطم بازده سهام صنعت بیمه تأثیرگذار نیست.

همبستگی بین تلاطم بازده سهام صنعت بیمه با سایر صنایع (بازار) عددی مثبت و در حدود ۰/۰۷ است. همبستگی تلاطم بازده صنایع بین صفر و یک تغییر می کند. هر اندازه همبستگی به عدد یک نزدیک تر باشد شدت سرایت تلاطم و بازده از یک صنعت به صنعت دیگر بیشتر خواهد بود و بر عکس. علاوه بر این ممکن است همبستگی بین صنایع طی زمان تغییر کند.^۲ بنابراین صنعت بیمه می تواند با تغییرات ساختاری و بنیادی در مؤسسات بیمه، و بدون نگرانی از بابت وجود شوک و تلاطم در دیگر صنایع، میزان سودآوری مؤسسات زیرمجموعه خود را افزایش دهد؛ تا برای جذب سرمایه در این صنعت، به سرمایه گذاران سیگنال های مثبتی در ارزیابی صورت های مالی مؤسسات بیمه بددهد و همچنین ناالطمینانی در سود فعالیت های مؤسسات بیمه زیرمجموعه صنعت را تا حدی با افزایش سود تقسیمی هر سهم جبران کند.

نتیجه گیری

در این تحقیق رابطه بین بازده و تلاطم بازده سهام صنعت بیمه کشور با بازده و تلاطم سایر صنایع در بورس با استفاده از مدل های GARCH تحلیل شده است. با توجه به اینکه بازده و تلاطم سهام صنعت بیمه بر بازده و تلاطم سهام سایر صنایع بورس بر یکدیگر تأثیر می گذارند و از طرف دیگر میزان بازده و تلاطم یک دوره تحت تأثیر بازده و تلاطم دوره های قبل و شوک های بازار است، لذا از سیستم معادلات خود رگرسیون (VAR) در انجام تحقیق استفاده شده است. علاوه بر این با توجه به اینکه فرض شده که همبستگی بین بازده و تلاطم صنعت بیمه با بازده و تلاطم سایر صنایع وابسته به زمان نبوده و مقداری ثابت است، بنابراین از مدل های CCC-GARCH و GJR-GARCH در تحلیل

^۱. مؤسسات بیمه در فعالیت خود با ریسک های بسیار متنوع و زیادی مواجه اند و لذا ماهیت فعالیت صنعت بیمه ریسکی است. پدیده های مانند انتخاب نامساعد و مخاطرات اخلاقی (Moral Hazard) برخی از دلایل ماهیت ریسکی فعالیت صنعت بیمه هستند.

^۲. Time Varying

رابطه بین شاخص قیمت سهام صنعت بیمه کشور با شاخص صنایع در بورس استفاده شده و پارامترهای سیستم VAR-GARCH با استفاده از روش حداکثر درستنمایی با نرمافزار R برآورده شده است.

نتایج برآورده معادلات میانگین شرطی، وجود روابط بین صنایع در جذب سرمایه‌گذاران بازار سرمایه را تأیید می‌کند و نشان می‌دهد که بازده سهام سایر صنایع در بورس تأثیر منفی بر بازده سهام صنعت بیمه دارد. ماهیت ریسکی فعالیت‌های صنعت بیمه باعث شده تا تلاطم و ناطمینانی در سود و بازده سهام این صنعت بیشتر از ناطمینانی و تلاطم بازده دیگر صنایع بورس باشد. بنابراین صنعت بیمه می‌تواند با مدیریت و کاهش ریسک مؤسسات بیمه، میزان نوسانات و ناطمینانی در بازده سهام این صنعت را کاهش دهد.

شوک‌های بازار بر تلاطم بازده سهام صنعت بیمه تأثیر ندارد و همبستگی بین تلاطم بازده سهام صنعت بیمه با تلاطم بازده سهام دیگر صنایع در بورس ضعیف است. با توجه به اینکه شدت همبستگی بین تلاطم بازده صنعت بیمه با تلاطم بورس نسبتاً ضعیف و اندک است (حدود ۰/۰۷) و تلاطم بازده سهام صنعت بیمه به علت ماهیت ریسکی فعالیت‌های آن بیشتر از تلاطم بازده دیگر صنایع بورس است، لذا سهام‌داران در انتخاب پرتفوی صنعت بیمه باید بیشتر به تحلیل‌های بنیادی توجه کنند تا به تحلیل‌های تکنیکال. صنعت بیمه باید با مدیریت ریسک، سود مؤسسات بیمه زیرمجموعه خود را افزایش دهد تا بتواند با افزایش سود سهام، مازاد تلاطم و ناطمینانی در بازده سهام این صنعت را جبران نماید.

منابع و مأخذ

ابونوری، ا.، خانعلی‌پور، ا.، عباسی، ج. (۱۳۸۸). اثر اخبار بر نوسانات نرخ ارز در ایران: کاربردی از خانواده ARCH. پژوهشنامه بازارگانی، ۱۳(۵۰)، صص ۱۲۰-۱۰۱.

تکروستا، ع.، مروت، ح.، تکروستا، ح. (۱۳۹۰). مدل‌سازی نوسانات (تلاطم) بازدهی روزانه سهام در بورس اوراق بهادار تهران. اقتصاد پولی، مالی (دانش و توسعه)، ۲(۱۸)، صص ۸۴-۶۱.

حیدری، ح.، بشیری، س. (۱۳۹۱). بررسی رابطه بین ناطمینانی نرخ واقعی ارز و شاخص قیمت سهام در بورس اوراق بهادار تهران: مشاهداتی بر پایه مدل VAR-GARCH. تحقیقات مدل‌سازی اقتصادی، ۹(۳)، صص ۹۲-۷۱.

راغی، ر.، راحلان، س. (۱۳۸۷). شناسایی و مدل‌سازی اثرات تقویمی بورس اوراق بهادار تهران با استفاده از مدل‌های ARCH و GARCH. پژوهش‌های اقتصادی، ۸(۴)، صص ۴۷-۲۱.

کشاورز حداد، غ.، ر.، ابراهیمی، س.، جعفرعبدی، الف.، (۱۳۹۰). بررسی سایت تلاطم میان بازدهی سهام صنعت سیمان و صنایع مرتبط با آن در ایران. پژوهش‌های اقتصادی ایران، ۱۶(۴۷)، صص ۱۶۲-۱۲۹.

کشاورز حداد، غ.، ر.، حیدری، م.، (۱۳۹۰). بررسی تأثیر اخبار سیاسی بر تلاطم بازار سهام تهران (مقایسه مدل‌های عمومی FAGARCH و MSM). تحقیقات اقتصادی، ۹(۴۶)، صص ۱۲۶-۱۱۱.

کشاورز حداد، غ.، ر.، صمدی، ب.، (۱۳۸۸). برآورد و پیش‌بینی تلاطم بازدهی در بازار سهام تهران و مقایسه دقت روش‌ها در تخمین ارزش در معرض خطر: کاربردی از مدل‌های خانواده FIGARCH. تحقیقات اقتصادی، ۴۴(۸۶)، صص ۲۳۵-۱۹۳.

کشاورز حداد، غ.، ر.، مهدوی، الف.، (۱۳۸۴). آیا بازار سهام در اقتصاد ایران کانالی برای گذر سیاست پولی است؟. تحقیقات اقتصادی، صص ۱۴۷-۱۷۰.

Billio; M.; Getmansky; M.W.; Lo; A. Pelizzon; L., (۲۰۱۲). Econometric measures of connectedness and systemic risk in the finance and insurance sectors. Journal of Financial Economics, ۱۰۴(۳), pp.۵۳۵-۵۵۹.

Bollerslev; T., (۱۹۸۷). A conditional heteroskedastic time series model for speculative prices and rates of return. *Review of Economics and Statistics*, pp. ۵۴۲-۵۴۷.

Bollerslev; T. Wooldridge; J.M., (۱۹۹۲). Quasi-maximum likelihood estimation and inference in dynamic models with time-varying covariances. *Econometric Reviews*, ۱۱(۲), pp. ۱۴۳-۱۷۲.

Brewer III; E.; Carson; J.; Elyasiani; E.; Mansur; I.; Scott; W., (۲۰۰۷). Interest rate risk and equity values of life insurance Companies: A GARCH-M mode. *Journal of Risk and Insurance*, ۷۴(۲), pp. ۴۰۱-۴۲۲.

Carson; J.; Elyasiani; E. Mansur; I., (۲۰۰۸). Market risk, Interest rate risk, and interdependencies in insurer stock returns: A system-GARCH model. *Journal of Risk and Insurance*, ۷۵(۴), pp. ۸۷۳-۸۸۹.

Dajcman; S. Festic; M., (۲۰۱۲). interdependence between the slovenian and european stock markets-a DCC-GARCH analysis. *Ekonomска Istrazivanja*, ۲۵(۲), p. ۳۷۹.

Elyasiani; E.; Mansur; I. Pagano; M., (۲۰۰۷). Convergence and risk-return linkages across financial service firms. *Journal of Banking & Finance*, ۳۱(۴), pp. ۱۱۶۷-۱۱۹۰.

Glosten; L.R.; Jagannathan; R. Runkle; D., (۱۹۹۳). On the relation between the expected value and the volatility of the nominal excess return on stocks. *Journal of Finance*, ۴۸(۵), pp. ۱۷۷۹-۱۸۰۱.

Nelson; D.B., (۱۹۹۱). Conditional heteroskedasticity in asset returns: A new approach. *Econometrica: Journal of the Econometric Society*, pp. ۳۴۷-۳۷۰.

Stasinopoulos; D.M.; Rigby; B.A. Akantziliotou; C., (۲۰۰۹). Gamlss: Generalized additive models for location, Scale and Shape. ۱, ۱۱ed.